

Traumatic Narrative in Psycholinguistic Study Dimension

Травматичний наратив у координатах психолінгвістичного дослідження

Larysa Zasiékina¹

Ph.D. in Psychology, Full Professor,
Head of General
and Social Psychology
and Sociology Department

E-mail: lora.zasyekina@gmail.com
orcid.org/0000-0001-8456-0774

Лариса Засєкіна¹

доктор психологічних наук,
професор,
завідувач кафедри загальної і
соціальної психології та соціології

Khrystyna Khvorost¹

Ph.D. in Psychology,
Associate Professor

E-mail: khristyna.khvorost@gmail.com
orcid.org/0000-0002-2099-6162

Христина Хворост¹

кандидат психологічних наук,
доцент

Dariia Zasiékina¹

Master's student

E-mail: dashulka97@gmail.com

Дарія Засєкіна¹

магістрантка

¹ *Lesya Ukrainka East European
National University,
Ukraine*

✉ 13, Volya Pr., Lutsk,
Volynska oblast, 43023

¹ *Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки,
Україна*

✉ пр. Волі, 13, м. Луцьк,
Волинська область, 43023

Original manuscript received December 21, 2017

Revised manuscript accepted March 10, 2018

ABSTRACT

The traumatic narrative as a raw material for theoretical and experimental research of traumatic memory is represented in the article. The traumatic and non-traumatic experience is differentiated in the article. Emotionally negative and positive life events are represented in autobiographical memory and expressed in the autobiographical narrative. The traumatic events are represented in traumatic memory and verbalized in the traumatic narrative. We report that stressful traumatic events as a part traumatic memory are in the mediating zone between autobiographical memory and PTSD. The propositional analysis is used as psycholinguistic methodology for traumatic memory research. Each propositional tree is divided into two subtrees: a context subtree and a fact subtree. Further fact is divided into agent (they, he/she/it) and predicate, represented by relation and object (patient). The context is explicated by time and place. Presupposing the great significance of the role of self and others in the positive, negative and traumatic life events, we differentiate internal (I, we) or external agents (they, he/she/it) and internal (me, us) or external (them, him/her objects (patients)). The significant differences in propositional units and number of words in traumatic narratives vs. autobiographical narratives were revealed. It supports the idea of different ways of coding and representation of these life events: emotionally negative, emotionally positive and stressful traumatic. Moreover it allows revealing the hot spots in the traumatic event and situation expressed by the most frequent propositional units and therefore optimizing the therapeutic process for PTSD treatment.

Key words: *traumatic narrative, autobiographical narrative, traumatic memory, emotionally negative events, emotionally positive events, stressful traumatic event, PTSD, propositional analysis.*

Вступ

У сучасному світі політичної, економічної, соціальної невизначеності будь-яка людина потрапляє у перебіг травматичних чи яскраво негативно виражених подій упродовж життя. Травматичні події тлумачаться з позиції травматичної пам'яті, а остання не відокремлюється чітко від посттравматичного стресового розладу (ПТСР) у науковій літературі. Сучасні дослідження з проблеми пов'язують травматичну пам'ять із супутніми психічними розладами подібними то ускладнень ПТСР: генералізована тривожність, депресія, особистісні розлади (Berntsen & Rubin, 2002; Matos & Pinto-Gouveia, 2010). Більше того, деякі дослідники ототожнюють травматичну пам'ять і ПТСР (Berntsen, Rubin & Siegler, 2011).

Оксфордський психологічний словник пов'язує травматичну пам'ять із травматичним неврозом, який ґрунтовно описаний Г. Онхаймом у 1889, тоді як ПТСР – це один із видів тривожних розладів внаслідок пережиття травматичної події (такої, що загрожувала життю власному чи інших людей) (Colman, 2003). Зважаючи на той факт, що відповідно до епідеміологічних досліджень (Silvada et al., 2016), близько 50% осіб, які пережили травматичну подію, не виявляють симптомів ПТСР, вважаємо за необхідне розмежовувати травматичну пам'ять як ментальний досвід із травматичними подіями і ПТСР як психічний розлад тривожного спектру.

У нашому дослідженні розмежування травматичної пам'яті і ПТСР здійснюватиметься на матеріалі травматичного наративу, який є окремим видом автобіографічного. У сучасних дослідженнях автобіографічного наративу травматичні і негативні події часто ототожнюються (Lorenzoni et al. 2008). Водночас існують й інші дослідження, які не лише відокремлюють негативні і травматичні події, а й свідчать про те, що особи частіше згадують негативні події у своєму житті ніж травматичні у процесі комунікації з іншими людьми (Brewin, 2007). Відмінність у згадуванні негативних і травматичних подій пов'язана із специфікою збереження цих подій у різних блоках пам'яті, що й накладає відбиток їх відтворення в автобіографічному наративі.

Розрізнення стресових травматичних і емоційно негативних подій також спостерігаємо і в дослідженнях, у яких автобіографічний досвід розмежовується на травматичний і нетравматичний. Останній представлений сукупністю різних життєвих подій: емоційно негативних, емоційно позитивних і емоційно нейтральних (Sotgiu & Rusconi, 2014).

Метою нашого дослідження є вивчення позитивних і негативних життєвих подій як одиниць автобіографічного досвіду, що відображаються в автобіографічному наративі, а також травматичних подій, які відбиті у травматичній пам'яті особистості і знаходять відображення у травматичному наративі. Зокрема ми зосередимося на травматичному наративі як відображенні травматичних подій, що відрізняється від автобіографічного наративу як сукупності емоційно негативних, водночас нетравматичних подій. Вважаємо, що розрізнення стресових травматичних і емоційно

негативних подій, що зберігаються у відповідних блоках пам'яті – травматичній і автобіографічній, може наблизити нас до розуміння природи ПТСР, механізмів його виникнення і окреслення шляхів його ефективного лікування.

Незважаючи на суб'єктивність гостроти переживання події конкретним індивідом та різним порогом чутливості до травматизації (так одна й та сама подія може бути як травматичною, так і емоційно негативною для різних індивідів залежно від їхніх особистісних ресурсів та соціальної підтримки з боку найближчого оточення), ми услід за (Sotgiu & Rusconi, 2014), розмежуємо травматичний і емоційно негативний досвід. Більше того вважаємо, що травматична пам'ять є своєрідним буфером чи-то перехідною зоною від автобіографічної пам'яті до ПТСР. Тому ґрунтовне вивчення травматичної пам'яті, зокрема її структури та особливостей функціонування дасть змогу означити «гарячі точки» для роботи із особами з ПТСР для ефективного лікування останнього. Вивчення ПТСР як рядоположного феномена із автобіографічною і травматичною пам'яттю пов'язано із тим, що цей розлад описується значною мірою через особливості функціонування пам'яті: інтрузії, флешбеки і т. ін. (American Psychiatric Association, 2002).

Травматичний наратив тлумачиться нами як життєва історія, що відображає перебіг травматичної події (чи кількох подій) у житті людини. Травматичний наратив є окремим видом автобіографічного, який, на думку деяких вчених, відображає не стільки саму автобіографічну пам'ять, як її динаміку (Baueg, 2015). Водночас, за вченим, автобіографічний наратив – це той «живий матеріал», який якнайповніше відображає зміст автобіографічної пам'яті. Продовжуючи цю думку, вважаємо травматичний наратив – як важливий «живий» матеріал для психолінгвістичного дослідження травматичної пам'яті.

У науковій літературі відсутні чіткі критерії розмежування емоційно негативних і травматичних життєвих подій. Водночас деякі дослідники описують психічні травми, перераховуючи конкретні травматичні події: природні лиха, техногенні катастрофи, автомобільні аварії, або конкретні групи населення, що зазнали травматизації: військові, скривджені діти, жертви кримінальних злочинів тощо (Meichenbaum, 1994).

В нашому дослідженні для виокремлення стресових травматичних подій з-поміж емоційно негативних ми

використовуємо опитувальник «The Traumatic Life Questionnaire» (TLEQ), який містить перелік 22 видів конкретних травматичних подій (Kubany et al., 2000). Відповідно до зазначених подій у наративах наших досліджуваних, ми визначали наративи, які відображають травматичний або емоційно негативний життєвий досвід. Якщо у досліджуваного не було виявлено симптомів ПТСР, ми розглядали травматичний наратив як відображення травматичного досвіду, що не перейшов у ПТСР, і може бути трансформований в автобіографічну пам'ять. Ця ідея ґрунтовно описана нами в попередніх працях, у яких травматична пам'ять визначається в межах норми і притаманна кожній людині, що пережила травматичну подію, але змогла трансформувати ментальну репрезентацію цієї події в автобіографічний досвід без виникнення симптомів ПТСР (Zasiekina, 2014).

Методи та методики дослідження

Дослідження здійснювалося в Державному університеті Оклахоми, США (2015–2016) в межах програми Fulbright Scholar Exchange Program. Вибірка містила 62 студентів (32 хлопців, 30 дівчат), які недавно (менше ніж 6 місяців тому) пережили травматичну подію. Вибірка складалася стихійно на факультеті психології через функціонування системи SONA в університеті. Студенти мали змогу отримати заліковий кредит з курсу «Вступ до психології» за участь в експерименті. Середній вік досліджуваних становить 20.7 ± 2.6 років.

Усі досліджувані фіксували анкетні дані стосовно свого віку та статі. Віковий діапазон вибірки обумовлений дослідженнями стосовно центральності позитивних і негативних подій у різних вікових діапазонах. Так, результати експериментальних досліджень свідчать, що в юнацькому віці не існує переваг у відтворенні позитивного чи негативного життєвого досвіду. Тоді як у вибірці людей пізньої дорослості спостерігається чітка тенденція до відтворення позитивних життєвих подій (Berntsen et al., 2011). Таким чином, враховуючи юнацький вік наших досліджуваних, підвищувалася імовірність до детального відтворення різних емоційних подій, як позитивного, так і негативного забарвлення.

У дослідженні використовувалися такі *методи* і *методики*. ПТСР діагностувався з допомогою опитувальника «Short Screening

Scalefor PTSD». Опитувальник ґрунтується на основних симптомах, викладених у DSM-IV і рекомендований Американською психіатричною асоціацією для скринінгу ПТСР (American Psychiatric Association, 2002).

Травматична і автобіографічна пам'ять вивчалася на матеріалі відповідних наративів. Досліджуванам пропонувалося шляхом випадкового вибору написати наративи 1) про позитивну подію в їхньому житті; 2) негативну або травматичну подію, яка сталася в їхньому житті. За результатами скринінгу було визначено симптоми ПТСР у 43.5% досліджуваних. Як зазначалося вище, ми розмежовували емоційно негативні і стресові травматичні події на основі типології травматичних подій, запропонованих Кубані (Kubani, 2000). Результати аналізу автонаративів дали змогу визначити 27 наративів осіб із ПТСР, серед них – 12 емоційно позитивних наративів та 15 травматичних наративів, які описували стресову травматичну подію, що й зумовила ПТСР; 35 наративів осіб без ПТСР, серед них 12 емоційно позитивних наративів та 8 – емоційно негативних наративів.

Для дослідження було обрано методологічний дослідницький інструментарій психолінгвістики. Оскільки наративи представляють автобіографічну інформацію, яка зберігається в пам'яті, було обрано метод пропозиціонального аналізу, детально описаний у працях Дж. Андерсона та ін. (Anderson et al., 1974). Пропозиціональна модель довготривалої пам'яті ґрунтується, з одного боку, на пропозиціях, а з іншого, на концептах. Відтворення інформації описується двома можливими процесами у моделі. Під час першого процесу активізуються усі важливі концепти, через які відбувається доступ до релевантних концептам пропозицій. Упродовж другого процесу активізується лише один концепт, через який відбувається доступ до пропозиціональної мережі у пам'яті.

На наш погляд, для ПТСР притаманним є другий процес, коли особа зосереджується на певному елементі ситуації внаслідок нав'язливих думок чи образів (інтрузій), що може супроводжуватися використанням конкретних концептів. Тоді як функціонування травматичної пам'яті без ПТСР вирізняється перебігом першого процесу: рівномірною активізацією різних концептів і пропозиціональних мереж, що зіставляються із різними елементами травматичної ситуації.

Визначення найчастотніших концептів при ПТСР може означити напрями психотерапевтичної роботи, результатом якої буде рівномірна активізація різних концептів, пов'язаних із різними елементами травматичної події, без нав'язливого зосередження на одному концепті.

Відповідно до процедури пропозиціонального аналізу кожна пропозиція розгалужується на дві гілки: контекст і факт. У гілці контексту ми розрізняємо місце і час, тоді як факт представлений інтернальним (я, ми) /екстернальним (він, вона, воно, вони) агентом, відношенням (предикат) та інтернальним (мене, нас) /екстернальним (їх, його, її) об'єктом.

В основу психолінгвістичного дослідження було покладено такі дослідницькі гіпотези:

1. Існують значущі відмінності у пропозиціональних структурах наративів при відтворенні емоційно позитивних, емоційно негативних і стресових травматичних подій осіб без ПТСР.

2. Існують значущі відмінності у пропозиціональних структурах наративів при відтворенні емоційно позитивних і стресових травматичних подій осіб із ПТСР.

3. Існують значущі відмінності у пропозиціональних структурах наративів при відтворенні емоційно позитивних і стресових травматичних подій осіб із та без ПТСР.

Пропозиціональний аналіз здійснювався авторами та незалежними експертами. Експерти оцінювали 13 автонаративів, які були стихійно відібрані для експертизи, що становили близько 20% досліджуваного матеріалу. Експерти не були ознайомлені із метою і гіпотезами дослідження. Водночас експерти володіли техніками пропозиціонального аналізу. Коефіцієнт Каппа для досліджуваних семи пропозиціональних одиниць (екстернальний/інтернальний агент, відношення, інтернальний/ екстернальний об'єкт, час, місце) становить 0.794, що свідчить про коректність застосування методу.

Математична обробка результатів здійснювалася з допомогою критерія Крускала-Уолліса.

Обговорення результатів

Дослідження спрямовувалося на вивчення пропозиціональних моделей репрезентації життєвих подій у травматичних і

автобіографічних наративах осіб із ПТСР і без ПТСР. Нас цікавило, у який спосіб репрезентовані пропозиціональні структури у наративах із відтворенням стресових травматичних, емоційно негативних і емоційно позитивних подій. Результати дослідження засвідчили, що існують значущі відмінності в пропозиціональних структурах 1) наративів із репрезентаціями емоційно позитивних, емоційно негативних і стресових травматичних подій осіб без ПТСР; 2) наративів із репрезентацією стресових травматичних і емоційно позитивних подій осіб із ПТСР; 3) наративах із репрезентацією стресових травматичних і емоційно позитивних подій осіб із і без ПТСР.

Отримані результати узгоджуються із зарубіжними дослідженнями, які розрізняють ці три типи життєвих подій як види травматичного і нетравматичного досвіду (Sotgiu & Rusconi, 2014). Відповідно до дослідницької гіпотези 1, ми припускали відмінність у відтворенні емоційно позитивних, емоційно негативних і стресових травматичних подій осіб без ПТСР. Як видно з таблиці 1, встановлено значущі відмінності у показниках кількості слів: найдовшими є травматичні наративи, а найкоротшими – автобіографічні наративи із позитивними подіями. Можемо припустити, що саме готовність до вербалізації травматичної події, її можливе обговорення з близькими людьми зумовило проживання цієї події без набуття симптомів ПТСР.

Таблиця 1. Значущі відмінності у психолінгвістичних показниках наративів із стресовими травматичними, емоційно негативними і емоційно позитивними подіями осіб без ПТСР

	ТН М±SD	ЕНН М±SD	ЕПН М±SD	Н	Р
ЕО	39.00±2.68	37.45±3.40	20.32±1.30	11.848	<0.01
ІО	26.04±3.29	24.69±3.62	23.68±1.54	4.965	>0.05
Ч	32.54 ±1.14	34.12±1.08	25.24±0.94	11.519	<0.01
М	39.54±0.84	31.12±1.62	22.42±0.69	8.429	<0.05
КС	37.77±3.38	34.4±1.17	32.00±2.11	8.514	<0.05

Примітка: ЕО екстернальний об'єкт, ІО інтернальний об'єкт, Ч час, М місце, кількість слів, ТН травматичний наратив, ЕНН емоційно негативний наратив, ЕПН емоційно позитивний наратив

Ці результати узгоджуються із іншими дослідженнями, які стверджують про краще запам'ятовування і відтворення травматичних подій порівняно із емоційно позитивними. Це свого роду захисний фільтр психіки, який дає змогу особі виробити кращі стратегії уникнення таких подій у майбутньому і запобігати травматизації (Berntsen & Rubin, 2002).

Також помічаємо вищі показники екстернального об'єкта у травматичних нарративах осіб без ПТСР. Це, на наш, погляд, пов'язано із фокусуванням уваги на інших суб'єктах і об'єктах травматичної ситуації, що дає змогу уникнути почуття провини за подію. Ця думка підтверджується досить високими показниками інтернального агента (я, ми) у травматичних нарративах осіб із ПТСР (див. табл. 2). Фокусування уваги на собі при відтворенні травматичних нарративів осіб із ПТСР свідчить про загострену власну відповідальність за те, що трапалося. Також підтверджують дослідницьку гіпотезу 2 вищі показники кількості слів у емоційно позитивних нарративах порівняно із травматичними нарративами осіб із ПТСР (див. табл. 2). Неготовність осіб до повторного проживання травматичної події, її вербального враження, спроби її витіснення є притаманними ознаками ПТСР.

Таблиця 2. Значущі відмінності у психолінгвістичних показниках нарративів із стресовими травматичними і емоційно позитивними подіями осіб із ПТСР

	ТН M±SD	ЕНН M±SD	Н M±SD	Р
ЕА	18.83±3.68	25.55±3.30	10.181	<0.01
ІА	39.33±4.11	27.12±4.18	7.999	<0.05
ІО	37.67±2.18	23.05±1.54	9.965	<0.05
Ч	25.67 ±2.13	20.30±1.82	12.212	<0.01
М	27.54±0.84	32.00±1.18	9.534	<0.05
КС	21.50±3.62	37.77±3.38	7.513	<0.05

Примітка: ЕА екстернальний агент, ІА інтернальний агент, ЕО екстернальний об'єкт, ІО інтернальний об'єкт, Ч час, М місце, кількість слів, ТН травматичний нарратив, ЕНН емоційно негативний нарратив, ЕПН емоційно позитивний нарратив

Відповідно то дослідницької гіпотези 3 існують значущі відмінності у показниках кількості слів у травматичних нарративах осіб із і без ПТСР. У останніх цей показник вищий, що є суголосним

попереднім результатам і свідчить про готовність осіб без ПТСР вербалізувати свій травматичний досвід. Це полегшує наближення травматичного досвіду до автобіографічної пам'яті та віддаляє особу від ПТСР. Також спостерігаємо вищі показники пропозиціональної одиниці часу і екстернальних об'єктів у травматичних наративах осіб без ПТСР, що свідчить про їхнє об'єктивне бачення цілісної ситуації травматичної події. Тоді як в наративах осіб із ПТСР спостерігається фокусування уваги на інтернальному агенті, що може виражати збільшену роль і відповідальність, які відводить особа собі у травматичній ситуації, що призвела до ПТСР.

Таблиця 3. Значущі відмінності у психолінгвістичних показниках наративів із стресовими травматичними і емоційно позитивними подіями осіб із і без ПТСР

	ТН M±SD	ТНПТСР M±SD	Н	Р	ЕПН M±SD	ЕПН ПТСР M±SD	Н	Р
ЕА	39.00±2.68	18.83±3.68	12.981	<0.01	20.32±1.30	25.55±3.30 25.55±3.3 02525.55± 3.30	11.848	<0.01
ІА	31.39±2.91	39.33±4.11	6.699	<0.05	28.14±3.11	27.12±4.18 27.12±4.1 82227.12± 4.18	4.036	>0.05
ІО	26.04±3.29	37.67±2.18	8.965	<0.05	23.68±1.54	23.05±1.54	9.965	<0.05
Ч	32.54 ±1.14	25.67 ±2.13	10.417	<0.01	25.24±0.94	20.30±1.82	11.519	<0.01
М	39.54±0.84	27.54±0.84	7.311	<0.05	22.42±0.69	32.00±1.18	12.429	<0.01
КС	37.77±3.38	21.50±3.62	6.311	<0.05	32.00±2.11	37.77±3.38	9.046	<0.05

Примітка: ЕА екстернальний агент, ІА інтернальний агент, ЕО екстернальний об'єкт, ІО інтернальний об'єкт, Ч час, М місце, кількість слів, ТН травматичний наратив осіб без ПТСР, ТНПТСР травматичний наратив осіб з ПТСР, ЕПН емоційно позитивний наратив осіб без ПТСР, ЕПН ПТСР емоційно позитивний наратив осіб із ПТСР

Висновки

Результати проведеного дослідження дають змогу дійти висновків про доцільність використання пропозиціонального аналізу як психолінгвістичного методу дослідження травматичного

наративу. Травматичний наратив, на наш погляд, є важливим матеріалом дослідження травматичної пам'яті, яка слугує містком між автобіографічною пам'яттю та ПТСР.

Результати теоретико-емпіричного дослідження дали змогу встановити значущі відмінності у пропозиціональних структурах наративів при відтворенні різних життєвих подій осіб із і без ПТСР, що по-перше, дає підстави розмежовувати три види подій: емоційно позитивні, емоційно негативні, стресові травматичні, які оформлюються у травматичний і нетравматичний досвід, а, по-друге, виявити найпроблемніші елементи ситуаціїтравматичної події, окреслені найчастотнішими пропозиціональними одиницями, для подальшої ефективної терапії ПТСР.

Література References

- Anderson, J., & Bower, G.D. (1974). A propositional model of recognition memory. *Memory and Cognition*, 2 (3), 406–412.
- American Psychiatric Association (2002). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*. Washington, DC.: American Psychiatric Association.
- Bauer, P.J. (2015). A complementary process account of the development of childhood amnesia and a personal past complementary process. *Psychological Review*, 122(2), 204–231.
- Berntsen, D., & Rubin, D.C. (2002). Cultural life scripts structure recall from autobiographical memory. *Memory and Cognition*, 32(3), 427–442.
- Berntsen, D., Rubin, D.C., & Siegler, I.C. (2011). Two versions of life: emotionally negative and positive life events have different roles in the organization of life story and identity. *Emotion*, 11(15), 1190–201.
- Brewin, C.R. (2007). Autobiographical memory for trauma: Update on four controversies. *Memory*, 15(3), 227–248.
- Colman, A.M. (2003). *A Dictionary of Psychology*. New York: Oxford University Press.
- Kubany, E.S., Haynes S.N., Leisen M.B., Owenes J.A., Kaplan A.S., Watson S.B., & Burns K. (2000). Development and preliminary validation of a brief broad-spectrum measure of trauma exposure: the traumatic life events questionnaire. *Psychological Assessment*, 12, 210–224.
- Lorenzoni, P.L., Silva, G.L.T., Poletto, M.P., & Kristensen, Ch.H. (2014). Autobiographical memory for stressful events, traumatic memory and posttraumatic stress disorder: a systematic review. *Avancesen Psicologia Latinoamericana*, 32(3), 361–376.
- Matos, M., & Pinto-Gouveia, J. (2010). Shame as a traumatic memory. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 17, 299–312. doi: 10.1002/cpp.659
- Meichenbaum, D.A. (1994). *Clinical Handbook for Assessing and Treating Adults with Post-Traumatic Stress Disorder (PTSD)*. Waterloo Institute Press.
- Silva, da T.L.G., Donat, J.C., Lorenzoni, P.L., Souza, de L.K., Gauer, G. & Kristensen, Ch.H. (2016). Event centrality in trauma and PTSD: relations between event relevance and posttraumatic symptoms. *Psicologia: Reflexão e Crítica*, 29–34.

Sotgiu, I., & Rusconi, M.L. (2014). Why autobiographical memories for traumatic and emotional events might differ: theoretical arguments and empirical evidence. *The Journal of Psychology*, 148(5), 523–547.

Zasiekina, L. (2014). Psycholinguistic reorganization of individual traumatic memory. *East European Journal of Psycholinguistics*, 2, 87–94.

АНОТАЦІЯ

У статті представлено результати теоретичного і емпіричного дослідження травматичного наративу як адекватного матеріалу вивчення травматичної пам'яті. У дослідженні розмежується травматичний і нетравматичний досвід особистості: позитивні і негативні життєві події (нетравматичний досвід) як одиниці автобіографічного досвіду, що відображаються в автобіографічному наративі, а також травматичні події (травматичний досвід), які відбиті у травматичній пам'яті особистості і знаходять відображення у травматичному наративі. На теоретичному рівні обґрунтовано, що травматична пам'ять є своєрідним буфером, перехідною зоною від автобіографічної пам'яті до ПТСР. Ґрунтовне вивчення травматичної пам'яті, зокрема її структури та особливостей функціонування, дає змогу означити «гарячі точки» для психотерапевтичної роботи із особами з ПТСР. Для емпіричного дослідження було обрано методологічний дослідницький інструментарій психолінгвістики. Оскільки досліджувані наративи відображають травматичну пам'ять як окремий вид автобіографічної пам'яті було обрано метод пропозиціонального аналізу, що ґрунтується на пропозиціональній моделі індивідуальної пам'яті. Відповідно до процедури пропозиціонального аналізу кожна пропозиція розгалужується на дві гілки: контекст і факт. У гілці контексту ми розрізняємо місце і час, тоді як факт представлений інтернальним (я, ми) /екстернальним (він, вона, воно, вони) агентом, відношенням (предикат) та інтернальним (мене, нас) /екстернальним (їх, його, її) об'єктом.

Результати емпіричного дослідження дали змогу встановити значущі відмінності у пропозиціональних структурах наративів при відтворенні різних життєвих подій осіб із і без ПТСР, що по-перше, дає підстави розмежувати три види подій: емоційно позитивні, емоційно негативні, стресові травматичні, які оформлюються у травматичний і нетравматичний досвід, а, по-друге, виявити найпроблемніші елементи ситуації травматичної події, окреслені найчастотнішими пропозиціональними одиницями, для подальшої ефективної терапії ПТСР.

Ключові слова: травматичний наратив, автобіографічний наратив, травматична пам'ять, стресові травматичні події, емоційно позитивні події, емоційно негативні події, ПТСР, пропозиціональний аналіз.

Засекина Лариса, Хворост Кристина, Засекина Дария. Травматический нарратив в координатах психолингвистического исследования

АННОТАЦИЯ

В статье представлены результаты теоретического и эмпирического исследования травматического нарратива как адекватного материала исследования травматической памяти. В исследовании различаются травматический и нетравматический опыт: стрессовые травматические события (травматический опыт), репрезентированные в травматической памяти и отображающиеся в травматическом нарративе; эмоционально позитивные и негативные жизненные события, репрезентированные в автобиографической памяти и отображающиеся в автобиографическом нарративе. На теоретическом уровне обосновано, что травматическая память служит своеобразным буфером или переходящей зоной для трансформации травматического события в автобиографическую память или ПТСР при неблагоприятном стечении обстоятельств. Таким образом, комплексное изучение травматической памяти позволяет установить «горячие точки» в травматической памяти и улучшить процесс психотерапии ПТСР.

Для эмпирического исследования мы использовали методологический инструментарий психолингвистики. Учитывая тот факт, что исследуемые нарративы отображают автобиографическую или травматическую память, мы выбрали пропозициональную модель памяти. В соответствии с моделью в каждой пропозиции выделяется контекст (место и время) и факт (экстернальный (он, она, оно, они) и интернальный (я, мы) агенты, отношение, экстернальный (их, его, ее) и интернальный (нас, меня) объекты).

Результаты эмпирического исследования выявили значимые отличия в пропозициональных репрезентациях нарративов с разными жизненными событиями. Полученные результаты позволили, во-первых, дифференцировать три вида жизненных событий: стрессовые травматические, эмоционально негативные и эмоционально позитивные, а, во-вторых, определить наиболее проблемные места травматического события, обозначенные частотными пропозициональными единицами, что может использоваться для улучшения психотерапии ПТСР.

Ключевые слова: травматический нарратив, автобиографический нарратив, травматическая память, стрессовые травматические события, эмоционально позитивные события, эмоционально негативные события, ПТСР, пропозициональный анализ.